

OPBOUW

weekblad tot opbouw van het gereformeerde leven

uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw”

red. en sekr. riouwstr. 59, wormerveer

adm. kon. wilhelminalaan 38, leersum

E. R. Postma / Eindhoven

Dit nu zijn de namen (Exodus 1) (2)

Jozef overtroeft

Ogenschoijnlijk is er niets bijzonders aan de hand. Vergelijkingen laten zich dan ook makkelijk trekken. Wanneer de sjah verdreven is, grijpt Khomeini naar de macht. Niets beter om het hele volk achter zich te krijgen dan het aanwijzen van een gemeenschappelijke vijand. Tweeënvijftig Amerikanen betalen de tol aan de ayatollah.

Het script zou ook meer dan drieduizend jaar geleden geschreven kunnen zijn. Een nieuwe man komt aan de macht in Egypte — de zoveelste troonswisseling en dynastie. Maar ook Egypte is geen solide eenheid: boven- en beneden-Egypte zijn bijna even onverenigbaar als de zuidelijke en noordelijke Nederlanden in de vorige eeuw. Dus wijst de farao „die Jozef niet gekend had” een gemeenschappelijke vijand aan. Die is gemakkelijk te vinden en tegelijk met zorg gekozen. Nu speelt hij de kaart uit die Jozef eens als troef gebruikt had, of liever: hij overtroeft Jozef. Destijds had Jozef zijn vader en broers goed geïnstrueerd: „En wanneer Farao u roept en zegt: wat is uw bedrijf? zegt dan: uw knechten zijn veehouders geweest van onze jeugd aan tot heden, zowel wij als onze vaders — opdat gij in het land Gosen moogt wonen, want al wat schaapherder is, is den Egyptenaren een gruwel” (Gen. 46 : 33, 34).

Jozef maakte destijds handig gebruik van farao's ijdelheid: wat is een stinkende veeboer vergeleken bij de hoog ontwikkelde Egyptenaar die „alle wijsheid” (Hand. 7 : 22) in pacht heeft en met het grootste gemak de ene pyramide na de andere laat verrijzen — een volk dat baadt in weelde (Hebr. 11 : 26)?

Welnu, het klapnet valt dicht. Hoor de nieuwe machthebber in de toespraak tot zijn volk: „Zie!, het volk der Israëlieten is groter en machtiger dan wij.” Enige overdrijving kan geen kwaad in de politiek en er blijft altijd wel iets van hangen: daar moet iets aan gedaan worden! Er wordt iets aan gedaan: „Welnu, laten wij(!) met beleid (practische wijsheid) tegen hen optreden, opdat zij zich niet vermenigvuldigen (alweer dat woord) en zich — als wij in oorlog komen — bij onze tegenstanders aansluiten, tegen ons strijden en uit het land wegtrekken.”

Boerenbedrog

Volksverlakkerij werkt op z'n best als je er een democratisch tintje aan verleent. Of beter nog, als je kans ziet het volk tot medeplichtige te maken: „laten wij met beleid tegen hen optreden.”

Door te attenderen op het hoge geboortecijfer kun je speculeren op de angst voor minderheden. Wat zeggen en denken wij als het gaat om Ambonezen, Surinamers, Turken en Marokkanen? Ik weet dat de vergelijking hier en daar mank gaat, maar het element van de angstpsychose speelt wel degelijk een rol.

Met de eerlijkheid behoeft je het ook niet zo nauw te nemen. Het ene moment heet het volk der Israëlieten „groter en talrijker dan wij.” Maar even later komt de aap uit de koninklijke mouw: ze mogen vooral niet wegtrekken — ze zijn als slaven goed bruikbaar.

Hoe verkoop je dat? Met een beroep op de ervaring en de geschiedenis: „als wij in oorlog komen . . .”. De suggestie is even duidelijk als bruikbaar. Egypte had nogal eens last van binnenvallende volken en stammen. Die werden uiteraard aangetrokken door Egypte's rijkdom. Onderdrukte groepen — wie anders dan slaven bouwden de pyramiden — waren uiteraard geneigd de invallers bij de vallen. Máár: de Israëlieten waren geen slaven, de farao wilde ze juist slaven *maken*. Ook zulke politieke drogredenen vol pseudo-logica zijn ons niet onbekend. Het wapen van de omgekeerde waarheid (een land binnenvallen om het te beschermen tegen agressie, tegen invallen van buitenaf) wordt bijna ononderbroken gehanteerd. Zelfs als je het doorhebt — wat lang niet voor ieder het geval is — ben je vrijwel machteloos. In deze wereld geldt bijna altijd het „recht” van de sterkste!

Koehandel voor een troon

In nuchtere woorden wordt ons het resultaat verteld: „daarom (!) stelde men opzichters van herendiensten over hen aan om hen door de hun opgelegde dwangarbeid te onderdrukken”. De slavernij is een feit geworden. De voorzegging van Abrahams God óók: „weet voorzeker, dat uw nakomelingen vreemdelingen zullen zijn in een land, dat het hunne niet is, en dat die hen zullen verdrukken, vierhonderd jaar . . .” Góds overweging: „. . . want eerder is de maat van de ongerechtigheid der Amorieten (Kanaäns bewoners) niet vol” (Gen. 15 : 13-16). Let wel: de Enige van wie kan gelden: „volken zijn geacht als een druppel aan een emmer en als een stofje aan een weegschaal . . . alle volken zijn als niets voor Hem” (Jes. 40 : 15-18) — juist dié onvergeliijkbare God geeft de Amorieten alle tijd en alle kans ten koste van Zijn uitverkoren volk. Maar een farao die met kunst en vliegwerk moet proberen de twee delen van zijn rijk (Boven- en Beneden-Egypte, met aparte residenties) bijeen te houden, grijpt naar het wapen der onderdrukking . . . Hij weet er ook heel strategisch voordeel van te trekken: „zij moesten voor Farao voorraadsteden bouwen, Pithom en Raämses.”

Een goochelme zet: het zijn voorraadsteden, steden waarin voedsel en oorlogsmaterieel kon worden opgeslagen. Maar ook: *steden*, die ommuurd als vesting kunnen dienen. Naar alle waarschijnlijkheid in het Noord-Oosten van Egypte, het enige grensgebied zonder natuurlijke bescherming en

gelegen bij de weg die naar Egypte voert, via Kanaän, vanuit Mesopotamië. Een natuurlijke invalspoort. De nieuwe farao geeft blijk van strategisch inzicht: het volk Israël zit nu opgesloten — hun bijdrage aan de economie (hun vee) blijft voor Egypte behouden — ze zijn ongevaarlijk gemaakt — en ze moeten Egypte tegen gevaren beschermen. Het enige waarmee hij niet rekende, was Gods hand in de geschiedenis: andanks alles kon hij de exodus niet voorkomen. Zelfs massale gijzeling blijkt straks zinloos.

Meer dan het gewone

De eerste waarschuwing krijgt hij meteen al: „maar hoemeer men hen onderdrukte, des te meer vermenigvuldigden zij zich en breidden zij zich uit, zodat men bevreesd werd voor de Israëlieten”!

Uit die mededeling kun je om te beginnen al afleiden, dat de slavernij langer heeft geduurd dan je op het eerste gezicht (gehoor) zou denken. Het tweede is, dat farao's maatregelen een averechtse uitwerking hebben. Opnieuw komt het thema van de wonderbare vermenigvuldiging aan de orde. Dat geeft de Egyptenaren te denken. En meer dan dat: ze worden bang. Dingen, gebeurtenissen die je niet begrijpen kunt, zijn angstwekkend. Zeker in een wereld waarin men nog gelooft aan de macht van goden. De farao uit Abraham's dagen waagde het niet Sara of Abraham met een vinger aan te raken. De farao van de nieuwe dynastie is driester. Maar zijn volk wordt bang... Bang voor de Israëlieten,

bang voor die vreemde slaven, die niet in het normale patroon passen. De verharding van de farao begint al in een vroeg stadium. Maar een farao geldt zelf als een godheid. En dus laat hij het aankomen op een machtsstrijd: wie is de sterkste? De antithese, de vijandschap naar Gen. 3:15 is er en neemt steeds nieuwe vormen aan.

H. de Jong / Amsterdam

Tussen twee vuren

Over de aard van het Schriftgezag (6 - slot)

Nu ik ten slotte nog iets wil zeggen over het lange vierde hoofdstuk dat tegelijk het titelhoofdstuk is van het rapport (De Aard van het Schriftgezag), kom ik nog even terug op een zin uit mijn vorige artikel die bedoelde de Schriftleer van professor Berkouwer te typeren: „Dat wil zeggen dat hij de menselijkheid der Schrift tot in het centrum van de bijbel wil laten oprukken.” Deze werkelijkheid van de te pas en te onpas ter sprake gebrachte mens dringt zich telkens en telkens weer aan mij op bij het lezen en herlezen van het rapport en ook van dit hoofdstuk ervan. „Daar is die mens weer!” — heb ik ergens in de rand gezet. Een wat geprikkelde uitroep van iemand met een religieuze honger die in deze geestelijk zo schrale tijd ook via een synodestuk God wil ontmoeten, maar het dan steeds weer moet doen met de firma 'God & Co.'. En deze God van 'God & Co.' is geen God. Het is de vermenselijke god wiens keerzijde de vergoddelijke mens is. Het eerste hoofdstuk van het rapport — u weet wel: God is God niet meer — werkt in alles door.

Luister eens mee naar enkele uitspraken in het rapport over die rol van de mens. „De Bijbel is het product van een bijzondere relatie tussen God en uitverkoren mensen” (pg 36). „God en wereld horen sinds de schepping onlosmakelijk samen... Hij heeft Zich die aardse mens tot verbondspartner gekozen om samen goede, nieuwe dingen te scheppen” (pg 73). „Wij zijn de werktuigen waarmee Hij in deze wereld gerechtigheid tot stand wil brengen (Rom. 6:13)” (pg 54, 55) „Ook hier blijkt het beginsel te gelden, dat God zijn werk op aarde gewoonlijk in bondgenootschap met uitverkoren mensen heeft verricht” (pg 38). „Wij hebben ook gezien,

Het „zaad van Abraham” is de inzet. Omdat wij dat weten, lezen en horen we de geschiedenis anders dan die van willekeurig een ander volk. De *heilsgeschiedenis* is door God aan de orde gesteld. Maar de strijd tussen God en zijn tegenstander speelt zich merendeels af in het menselijk vlak. Tot de gevangenis gevangen is genomen!

dat in deze formulering een wat minder passieve rol aan de mens wordt toegekend dan wij gewend waren in de Gereformeerde traditie die alle nadruk legde op het werk van de Geest” (pg 65).

—o—

Inderdaad is hier een *beginsel* aan het woord, zoals in één van de aanhalingen staat, een hermeneutisch principe, een vooringenomenheid, een mal waarin de teksten gewrongen worden, waardoor tot in het binnenste heiligdom van de Schrift, waar alles je toeroept: doe de schoenen van je voeten... er luidop over de mens en zijn mogelijkheden gekwekt moet worden. Hoe komt men daar toch bij? Spreekt de Schrift niet heel anders? Juist als het om echte openbaring van echte verlossing gaat? „Ik die van den beginne de afloop verkondig en van ouds wat nog niet geschied is; die zeg: mijn raadsbesluit zal volbracht worden en Ik zal al mijn welbehagen doen” (Jes. 46:10). „Ik ben de HERE, dat is mijn naam, en mijn eer zal Ik aan geen ander geven...” (Jes. 42:8). „Maar de HERE zag het en het was kwaad in zijn ogen, dat er geen recht was. Hij zag dat er niemand was en Hij ontzette zich omdat niemand tussenbeide trad. Toen bracht zijn arm Hem hulp en zijn gerechtigheid ondersteunde Hem...” (Jes. 59:15b, 16). „En Ik zag rond, maar er was geen helper; Ik ontzette Mij maar niemand bood steun. Toen verschaftte mijn arm Mij hulp en mijn grimmigheid ondersteunde Mij” (Jes. 63:5). „En Hij kwam bij zijn discipelen en vond hen slapende...” (Matth. 26:

40). „Waar blijft het roemen dan? Het is uitgesloten” (Rom. 3:27a). Ik weet wel dat nadat de mens op deze diepe wijze verzoend is (zonder hem — voor hem) hij daarna door God in dienst wordt genomen, zodat hij zelfs 'medearbeider Gods' genoemd kan worden (1 Cor. 3:9). „Het verbond is eenzijdig in z'n ontstaan, maar tweezijdig in z'n bestaan”, leerden we op de catechisatie. Zeker. Maar dat zeer wonderlijke ontstaan zal het bestaan, het functioneren van het verbond blijvend beheersen. Anders wordt dat begin zoiets als de aftrap in een voetbalspel. Die komt ook van één kant maar dat speelt al gauw geen enkele rol meer.

De dogmatische mensmiddelpuntigheid stoort mij eigenlijk het allermeest in het rapport. Dogmatisch in de slechte zin van het woord, omdat die over-aandacht voor de mens niet uit de teksten zelf opkomt. Het is waar dat je een keer leest: „Maar in het centrum van de Schrift staat niet de mens — in het centrum staat God die aan al het bestaande zijn en zin gaf”. Maar deze zin wordt onmiddellijk daarop weer dialectisch ontledigd. „De theologische methode berust op de vooronderstelling, dat de *hele* waarheid alleen onthuld kan worden als er een nauw verband gelegd wordt tussen subject en object, tussen de gelovige uitlegger en Gods openbaring” (pg 70). Het blijft toch 'God & Co.', tot in het binnenste centrum toe. En dat begrip ik niet van een kerk die er in de veertiger jaren van onze eeuw een scheuring voor over had om een vermeend remonstrantisme buiten de deur te houden. Dit rapport immers is niet vermeend maar echt remonstrants: de mens als medefirmant in het openbarings- en heilsgebeuren.

—o—

Als dit erge niet behoefde gezegd te worden, zou het veel gemakkelijker zijn om over de onderdelen van het rapport in broederlijke zin te discussiëren. Dan zouden er echt ook dingen toegegeven of zelfs geprezen moeten worden. Zo is het een goede zaak dat het rapport de Schrift in relatie brengt met de oudoosterse literatuur zoals we die kennen uit de opgravingen. Daardoor is de bijbel inderdaad in zeker opzicht uit z'n isolement gekomen. Ook doet het rapport goed werk als het waarschuwen tegen goedkope bij het vergelijken van de literatuur van Babel en bijbel; het al te snel Babel laken en de bijbel prijzen (zoals in kritische kringen wel eens omgekeerd gedaan is).

Toch zou ik ook op dit punt met het rapport best in kritische discussie willen gaan. Bijvoorbeeld ter zake van de bewering dat niet alleen de bijbel in een vroeg stadium van de geschiedenis 'objectieve' geschiedschrijving gekend heeft (zie de boeken Samuël en Koningen over David en Salomo), maar dat ook bij de volken rondom op dezelfde levendige wijze zowel de positieve als de negatieve kanten van

IN DIT NUMMER

- 41 Ds E. R. Postma, Dit nu zijn de namen (Exodus) (2)
- 42 Drs H. de Jong, Tussen twee vuren (Over de aard van het Schriftgezag) (6 - slot)
- 44 Drs O. Mooiweer, Het gebed in de eredienst
- 45 Mr dr J. Meulink, Kinderen
- 46 Liturgische Werkgroep Eindhoven, Het Liedboek
- 47 Boekbesprekingen

de regering van bepaalde koningen worden beschreven, zodat men aan Israël niet langer een vroege uitzonderingspositie op dit gebied kan toeschrijven.

Toegegeven! Toch een opmerking hierbij, omdat ik ook hier, zoals op zo menig detail, die humanistische geest die alles doortrekt, weer proef. Niet dit is volgens mij het eigene van Israëls geschiedschrijving dat er ook negatieve kanten van regerende personen naar voren worden gebracht. Want inderdaad, dat vind je ook elders, in zelfs nog vroegere tijd. Maar het unieke van de bijbel is hier, dat aan een man als David en zijn huis eerst alle heilsverwachting wordt opgehangen (de belofte van 2 Sam. 7), waardoor David en de Davidszoon 'Israëls lamp' (II Sam. 21 : 17) en 'onze levensadem' (Klaagl. 4 : 20) kunnen worden genoemd, terwijl dan toch de profetische kritiek op het Davidshuis zo sterk is dat je deze trotse boom en z'n sierlijke loverkroon met vervaarlijke kracht geveld ziet worden (vgl. Jes. 10 : 33, doorlezen tot 11 : 1). Hier zaagt een volk de tak door waarop het zit. Dat vind je nergens in de omringende literatuur. En geen wonder! Zo iets doet een volk niet uit zichzelf. Dit kan alleen in een sfeer waarin het Woord heerst: „Alle vlees is als gras en al zijn heerlijkheid als een bloem in het gras; het gras verdort en de bloem valt af, maar het Woord des Heren blijft in der eeuwigheid” (Jes. 40 : 6-8; I Petr. 1 : 24, 25). In die sfeer kan van de mens radicaal afgezien worden. Ook van de mens op wie eerst alle schijnwerpers der verwachting worden gericht. Dat gaat veel verder dan dat naast de positieve ook de negatieve kanten aandacht krijgen. Hoop en heil gaan in de bijbelse geschiedenis altijd weer opnieuw door het menselijke nulpunt heen. „Opdat geen vlees zal roemen voor God”.

—o—

We blijven nog even bij Israëls geschiedschrijving. Op pg 40 van het rapport (waar trouwens ook het hierboven aangesnedene te vinden is) wordt tegenover een al te grote prijslustigheid t.o.v. het bijbelse bericht de Schrift een gebrek aan objectiviteit (wel niet verweten maar toch) toegeschreven. „Blijkens buitenbijbelse bronnen stonden koningen als Omri en Achab politiek en militair tot ver buiten de grenzen van Israël in hoog aanzien. Maar de bijbel schenkt meer aandacht aan hun goddeloosheid dan aan hun verdiensten. De religieuze betekenis van de koningen van Israël en Juda staat hier centraal; voor het overige moet men de kronieken maar opslaan.” Ik meen dat men zo geen recht doet aan de bijbelse bedoeling. Die wil wel degelijk de politieke werkelijkheid van het Israël van die dagen beschrijven, maar doet dat vanuit het inzicht dat de profeten van die tijd, Elia en Elisa, politiek toch meer relevant waren dan de internatio-

naal bekende Omri en Achab. Van daar dat die profeten beiden aangesproken worden als 'wagens en ruiters van Israël' (2 Kon. 2 : 12 en 13 : 14). Bij hen berustte Israëls kracht en weerbaarheid. Wij horen tegenwoordig nog wel eens het verwijt dat de jaartallen- en geschiedenisboekjes alleen maar regerende vorsten noemen als belangrijk voor het politieke gebeuren. Inderdaad is dat eenzijdig. Maar aan de bijbelse geschiedschrijving kan dat verwijt niet gedaan worden.

—o—

Nog steeds in hetzelfde gedeelte van het rapport komen we op pg 41 de volgende bewering tegen: „Het historisch-kritisch onderzoek heeft ons ook geleerd te letten op de vormgeving van de verhalen. Daarbij is gebleken, dat niet alle literaire genres, die wij in de bijbel aantreffen, hetzelfde soortelijk gewicht hebben wat betreft de historische betrouwbaarheid. In een volksverhaal komt het er niet zo op aan, wie de held geweest is die Goliath versloeg, David (1 Sam. 17) of Elhanan (2 Sam. 21 : 19)”. Het is inderdaad een interessant gegeven dat de Schrift op de laatst aangehaalde plaats vermeldt dat Elhanan, de zoon van de Bethlehemiet Jaäre-Oregim, de Gathiet Goliath versloeg. Daar heb ik zo gauw geen verklaring voor en ik wil op zo'n punt best met het rapport meedenken. Ook wel in de daarin gewezen richting. Maar toch is het kader waarin deze bijzonderheid ter sprake komt, mij veel te breed. Ik weiger te geloven dat letten op de vormgeving van een verhaal ook maar iets zou doen blijken over de historische betrouwbaarheid ervan. Ook een volksverhaal kan van a tot z feitelijke waarheid bevatten en ik vind het verdoemd elitair en verwaand om dat bij voorbaat te betwijfelen. Moet het weer wetenschappelijk zijn om betrouwbaar te wezen? Ook een kroniek-schrijver of een historicus kan achter een effen klerkengezicht liegen dat-ie barst. Terwijl juist het volk heel goed kan onderscheiden tussen waarheid en verdichtsels.

Vaak worden de verhalen over Elia en Elisa als voorbeelden van zulke volksverhalen ten tonele gevoerd. „Moet je wel met een korteltje zout nemen, hoor”, zegt ons de wetenschappelijk verwaande exegeet. Maar nu valt mij op wat we in 2 Kon. 8 lezen. De koning van Israël is daar „in gesprek met Gehazi, de knecht van de man Gods, en had gezegd: Vertel mij toch al de grote daden die Elisa verricht heeft. Terwijl hij bezig was de koning te vertellen, dat deze een dode levend had gemaakt, riep daar juist de vrouw wier zoon hij levend had gemaakt, de hulp in van de koning... Toen zeide Gehazi: Mijn heer de koning, dit is de vrouw en dit is haar zoon, die Elisa levend gemaakt heeft. De koning ondervroeg daarop de vrouw en zij vertelde het hem” (2 Kon. 8 : 4-6). Blijkbaar is de opvatting van de

pastorale notities

MARCUS

Prof. C. Veenhof heeft eens over Marcus geschreven, in het boek „De verborgenheid der Godzaligheid”. Hij besprak toen 2 Tim. 4 : 10, 11. Paulus zit in de gevangenis en vertelt wie er bij hem zijn en op wie hij nog zit te wachten. Hij kijkt naar Marcus uit! En dat, terwijl om Marcus het conflict tussen Paulus en Barnabas zo hoog liep, dat verder samengaan en samenwerken onmogelijk bleek. Paulus achtte Marcus niet langer acceptabel in het werk. Maar nu, in de gevangenis schrijft hij: „Haal Marcus af en breng hem mee, want hij is mij van veel nut voor de dienst”. Er wordt ons in de Bijbel niet ver-

teld, bij wie de schuld lag, bij Marcus, bij Paulus of bij Barnabas en ook niet, wat nu de eigenlijke achtergrond was. Evenmin komen we te weten, waarom Marcus nu wel door Paulus geschikt geacht wordt voor het werk. Het is voldoende, dat we weten: Paulus is Marcus toch anders gaan bekijken. In 1979 heeft ds H. de Jong over de Bijbel geschreven en sommigen schrokken van wat hij zei. Zelfs heeft een kerkeraad zijn veroordeling uitgesproken over de opinies van De Jong. Het staat in ons „Informatieboekje 1980”, bladz. 127 en 128. Nu heeft ds De Jong opnieuw geschreven. Om de wijze waarop hij het deed en om de lijn en de kern van wat hij schreef, zou ik aan de critici van toen willen vragen, of ze nu niet openlijk zeggen kunnen, dat wij met z'n allen De Jong vertrouwen kunnen, omdat je aan alles bemerkt dat de Heilige Schrift hem beheerst met haar absoluut gezag. Er moet niets blijven hangen van beschuldiging en wantrouwen, als onze Marcus nog van veel nut kan zijn voor de dienst.

A. H. Algra, Sliedrecht

bijbel dat deze „volks” verhalen ook in hun stoutste vorm (dodenopwekking) de confrontatie met de werkelijkheid niet behoeven te ontlopen. Zij kunnen die zelfs vrijwillig aangaan, zoals hier blijkt.

—o—

Geheel onbevredigend is ook wat het rapport op pg 41 zegt over het bericht aangaande de twee dochters van Lot, die hun vader dronken voerden om door hem bevrucht te worden (Gen. 19 : 30-38). „We hebben hier duidelijk te doen met volkse humor en we zouden deze vertelling beslist te serieus nemen als we er geschiedschrijving in zagen. Zo drijven overal ter wereld volken de spot met elkaar. Nu kan men natuurlijk de vraag stellen: hoe komt zo'n verhaal dan toch in de bijbel? Het antwoord moet luiden, dat het is opgenomen niet vanwege zijn historische betekenis, maar vanwege zijn religieuze betekenis.” Deze verklaring roept te veel en te grote nieuwe problemen op dan dat ze nog een verklaring, dat is een verduidelijking, zou kunnen heten. Verklaringen moeten verklaren en niet het verstaan in de weg staan. Als verklaringen nog grotere problemen oproepen dan die welke moesten worden opgelost, kunnen ze niet geslaagd heten. „Zo drijven overal ter wereld volken de spot met elkaar” — maar als het nu eens niet waar is? Wat is dan door de bijbel, Gods Woord, een vernietigende blaam gelegd op maar liefst twee hele volken! Hoe kan de Schrift dan zelf nog zeggen: Gij zult geen valse getuigenis spreken tegen, d.i. ten nadele van, uw naaste? Toch heeft het rapport gelijk dat

hier iets opgeklaard moet worden. Volken ontstaan niet zo overzichtelijk als in deze tekst verteld wordt, dat is hier het bezwaar. Dit historische bezwaar kun je zelfs inbrengen tegen de volkwording van Israël. Inderdaad is dat ook ingewikkelder gegaan dan de bijbel vertelt. Vele nevenstroompjes hebben bijgedragen tot de hoofdstroom. En zo kunnen we dan ook in Ezechiël 16 opeens van nota bene Jeruzalem (in die tijd de meest israëlietische stad), lezen: „gij zijt naar afkomst en geboorte uit het land der kanaänieten; uw vader was een Amoriet en uw moeder een Hethitische”. Het oude Jeruzalem was, dat weten wij, bij de verovering door David niet uitgeroeid en het is een eigenaardige gedachte dat de meest israëlietische stad, beoordeeld naar het bloed, tegelijk de meest on-israëlietische stad is geweest (al zal zich wel een israëlietisch ambtenaren-apparaat over de oorspronkelijke bevolking hebben gelegd die daarvoor ook zelf de Here was gaan dienen en zo 'Israël' was geworden).

Nu, zo moeten wij ook niet denken dat heel Moab en heel Amon uit die ene verbintenis van Lot en zijn dochters is voortgekomen. Er is bijbelse ruimte voor een meer ingewikkelde toedracht. De bijbelse voorstelling is vaak samenvattend en vereenvoudigend. Maar niet onjuist. Zo wordt in de volkerenlijst van Genesis 10 Havila genoemd als kleinzoon van Cham en als achterkleinzoon van Sem. Dat kan niet in de bloedverwantschappelijke zin bedoeld zijn (tenzij de moeder-linie is meebedoeld, wat in zulke lijsten niet gebeurt). De bedoeling zal zijn

dat er in het volkje van Havila (in de buurt van het tegenwoordige Jemen) chamietische en (iets minder) semietische bestanddelen zitten. En daarmee vangen we een glimp op van een ingewikkelder toedracht bij de volkwording dan de bijbel ons met het eenvoudige vader-zoon-schema suggereert. Wel moet in de bedding die de bijbel in Genesis 19 aangeeft de hoofdstroom van Moab en Ammon gelopen hebben. Anders spreekt de bijbel inderdaad op dit punt een zeer vals getuigenis, alre religieuze bedoelingen ten spijt.

—o—

Ik ben nu op wat details ingegaan en het spreekt vanzelf, daar zou ik nog lang mee door kunnen gaan. Maar we moeten zo langzaam aan eens tot een afsluiting komen. Wel beklemtoon ik dat ik de vele details die het rapport biedt in het algemeen en op zich zelf genomen wel bespreekbaar vind, omdat er vaak (niet altijd) een reële moeilijkheid in het verklaren aan ten grondslag ligt. Wel gaan de aangedragen verklaringen dan vaak in dezelfde richting als de zeer aanvechtbare hoofdstrekking van het rapport, maar die afwijzen betekent nog niet het probleem oplossen. Het is voor de gemeente goed te weten dat de Schriftuitlegger echt wel eens met de han-

den in het haar zit. Het ligt alles niet zo gladjes als sommige simplistens ons willen doen geloven. Wel degelijk staan we niet zelden voor onverklaarbaarheden, soms voor oneffenheden en heel soms ook voor kleine onjuistheden. Maar is dat een wonder? Moeten we niet veel verbaasder zijn bij zo'n oud document als de bijbel over wat we wel snappen dan waarop we géén greep krijgen? Maar wat we niet moeten doen is dat we in de kleine oneffenheden aan de rand aanleiding zoeken om het geheel van de openbaring te vermenschlijken.

—o—

Tussen twee vuren — heb ik de titel waar gemaakt? Als ik eerlijk ben moet ik zeggen dat sinds ik me met het tweede vuur — het rapport — bezig heb gehouden, ik het gevoel heb dat het eerste vuur dat ik achter me heb gelaten bijna uitgegaan is. Ik hoop eigenlijk dat dat zo blijft. Eerder schreef ik trouwens al dat het meer door hen dan door mij zelf aangestoken was. Laat in ieder geval dit heel duidelijk geworden zijn: de overeenkomst die ik met ds Boersma heb is veel groter dan het verschil met hem en het verschil dat ik met het rapport heb is veel groter dan de overeenkomst ermee.

maal elke zondag verschillende malen geroepen het gemeentegedebd te vertolken voor Gods genadetroon. En dat geeft spanningen. Iedere dominee kan daarvan getuigen. Overigens is het gezond als men spanningen kent in zijn ambtelijke dienst. Wijlen ds O. W. Bouwsma zei eens tegen mij: „Jô, ik zou die spanning voor en op de zondagen niet graag willen missen.” En wijlen ds J. van Bruggen moet eens hebben opgemerkt in de tijd direct na de vrijmaking toen vier preekbeurten voor hem vaak normaal waren: „Ik zie nog meer tegen het frekwente bidden dan tegen het frekwente preken op!”

In verband hiermee plaats ik nog een opmerking. De ander meet in doorsnee deze spanningen van de bedienaar van het evangelie niet. Je staat er verstomd van hoe overal kerkeradsleden je soms vlak voor de dienst met allerlei dingen aan boord komen terwijl je hoofd er helemaal niet naar staat. Een kollega zei eens tegen zijn „eigen” kerkeraad: „Alles wat u mij vlak voor de dienst meedeelt, gaat in doorsnee het ene oor in en het andere oor uit. Ik denk aan iets anders”. Het is verstandig als men een gastpredikant niet, terwijl men de kruk van de deur, die naar het kerkegebouw of naar de vergaderzaal leidt, al in de hand heeft, nog ijlings op de hoogte stelt van een geboorte of een ernstig ziektegeval in de gemeente. Het komt voor, dat men, omdat er 's morgens preeklezen was, dat maar heeft opgespaard voor „de man, die het kan” en die 's middags of 's avonds de kansel beklimmen zal. Het overkomt mij regelmatig, dat ik dergelijke dingen mij pas herinner wanneer het grote gebed al voorbij is, zodat ik het alleen nog maar in het slotgebed kan vermelden.

Het kan zijn, dat het liturgisch juist is het zogenaamde grote gebed, gerangschikt onder de noemer van dankzegging en voorbeden, pas na de prediking aan het einde van de dienst een plaats te geven. Het korte voorbede beperkt zich dan tot een bede om verlichting met de Heilige Geest. Wij menen, dat het niet in overeenstemming is met de opzet van het gebed in de eredienst wanneer de liturg plotseling voor zichzelf en eventueel voor zijn familie gaat bidden. De ik- en mij-vorm horen daarin niet thuis. Men maakt zich dan onbedoeld en onbewust los van de gemeente en verengt de functie van voorganger van de gemeente tot een betrokken-zijn op eigen persoon, hoezeer die persoon ook verbonden mag zijn aan die plaatselijke kerk!

Een ander gevaar

Er is een ander gevaar, dat de vertolker van het gebed der gemeente bespringt, nl. de zucht naar absolute variatie. Het is Schilder geweest, die gezegd heeft, dat wij leven bij de gratie van de variatie. Maar hij heeft dat, dacht ik, meer gezien als een konklusie en niet als doelstelling. Uiteraard is het een goed en gewenst ding, dat men niet steeds dezelfde termen gebruikt in de dienst der gebeden. Op de duur word het een groef in de hersenen van de gemeenteleden. Men weet exact al van tevoren wat er komt. Dat betekent een aanval op het enthousiasme van hen, die meebidden. Maar overigens komen steeds weer dezelfde noden aan de orde. De dankzegging spitst zich gedurig op het voorrecht en het geschenk van de trouwe Woordbediening en van het samenkomen als Gods volk. Elke zondag hebben wij onze zieken en eenzamen etc. op te dragen aan de troon van Gods genade.

In dat kader zullen ook elke eerste dag der week weer dezelfde woorden en zinsformuleringen gebruikt worden. Moeten we dat per se vermijden? Ik geloof van niet! Iemand heeft eens per illustratie gezegd, dat de zon elke dag weer ondergaat, maar zonder dat het eentonig wordt. Er is een bijna ongekende variatie in kleur en tint.

Het geeft niet, dat we steeds weer hetzelfde zeggen als het maar beziel is. Als ons hart er maar in gelegd wordt. Toch is een goede voorbereiding van de dienst der gebeden voor de liturg van groot belang. Hij behoeft niet elk woord op papier te zetten. Dat zou een stremmend effect kunnen hebben. Elke vorm van gebedsautomatisme en gebedsmechanisme dient ons vreemd te zijn.

Maar het is vereist van tevoren te overwegen waarover men het met de HERE zal hebben. We zullen de HERE loven met een voorbedacht lied, maar ook met een voorbedacht gebed. We bidden maar niet „ins Blaue hinein”. En verder moeten we het maar aan de Heilige Geest overlaten. Zonder die Heilige Geest wordt geen echt gebed gebeden. Zonder die Heilige Geest wordt ons gebedsleven een lege huls. Dit alles houdt niet in, dat de predikant een gedeelte voor zijn rekening neemt terwijl hij de rest aan de Heilige Geest overlaat. Nee, hij zal in zijn binnenkamer niet alleen van God de kracht hebben te vragen voor de bediening van het Woord der verzoening, maar ook voor de dienst van het gebed. En de gemeenteleden zullen dit in het programma van hun biddende voorbereiding voor de kerkdienst hebben op te nemen.

Er is dus heel wat werk aan de winkel!!

Gebedsverlegenheid

Het is geen minpunt als de dominee soms klaagt over een bepaalde gebedsverlegenheid. Daaruit blijkt, dat het bij hem geen zaak van routine is. Routine vermoordt de geëiste gebedsgestalte. We moeten ons bewust zijn tot Wie we naderen en namens wie we spreken. Het zou een onhoudbare zaak zijn als de Bijbel ons niet verkondigde, dat we in de hemel een

O. Mooiweer / Enschede

Het gebed in de eredienst

(Enkele pastorale kanttekeningen)

Verschuiving

We hebben al tijden onze gedachten laten gaan over dit veld van onderzoek. Je hoort kollega's bidden voor de radio en voor de teevee. Je beluistert hen een enkele maal als je zelf niet preekt en graag onder het gehoor van een ander zit. Maar je luistert eigenlijk maar voor een beperkt deel naar jezelf in de gebedsaktiviteit in de eredienst. Dat is ergens maar goed ook. Want je staat in de kerk niet te bidden tot meerdere glorie van jezelf, maar tot eer van God. Dat is de opzet en de inzet van heel de kerkdienst, dus ook van het liturgisch onderdeel, dat gebed genoemd wordt.

Nu is er in de loop der jaren wel een verschuiving gekomen in de beoordeeling van de gemeente ten aanzien van de gebeden in de eredienst. Vroeger vond men het normaal als het zogenaamde grote gebed zeker een kwartier à twintig minuten duurde. Men zei dan: „Hij ging zo fijn alles bij langs”, en men beoogde dan daarmee op te merken, dat de liturg niets en niemand vergat. Vandaag de dag is men wat kortademiger geworden. Men roept om een bondige voorstelling van zaken. De HERE weet immers van tevoren al wat wij van Hem willen vragen.

En men mag toch eigenlijk niet het grote gebed gaan gebruiken om niet te zeggen: misbruiken als een soort inlichtingendienst voor de gemeente. Het is inderdaad een goede zaak om als men voorbede met naam en toenaam doet, dit voorafgaand aan het gebed mee te delen aan de gemeente. Maar daarmee zijn de problemen nog niet opgelost en is de kritiek niet verstomd.

Spanningen

Het blijft vooropstaan, dat het gebedsleven een tere zaak is. Voorts moet gememoreerd worden, dat werkelijk goed bidden, goed kunnen bidden een charisma is, een genadegave van de Heilige Geest. Dat houdt meteen in, dat het zeker geen privilege van predikanten is. Maar zij worden nu een-

excellente Advocaat hebben, onze Here Jezus Christus. In het prachtige artikel 26 van de Nederlandse Geloofsbelijdenis hebben mij bij herlezing met name twee zinnen in het bijzonder getroffen: „Want er is niemand, noch in de hemel, noch op de aarde, onder de schepselen, die ons liever heeft dan Jezus Christus;” Verder: „En wie zal eer verhoord worden dan de eigen welbeminde Zoon van God?” Hier tasten we iets van de reikwijdte van het stereotiepe: Om Jezus' wil, waarmee we doorgaans onze gebeden besluiten.

We haalden zojuist enkele zinnen aan uit een belijdenisgeschrift. Naast de formuliergebeden, die ons voldoende stof aanreiken voor de vormgeving en inhoudsbepaling van onze gebedsdienst, moeten we toch vooral de inhoud van de kessie in dit opzicht niet vergeten. Het heeft ons, toen wij als student met preekkonsent elke zondag een jaar lang voor de gemeente een opbouwend woord mochten spreken, enorm geholpen, dat wij via onze theologische studie ons de inhoud van de gereformeerde belijdenisgeschriften terdege moesten eigen maken. Verschillende amici hadden met ons dezelfde ervaring.

Luther en Calvijn

Voorts moeten we dankbaar verdiskonten wat de reformatoren Luther en Calvijn ons in dit opzicht hebben meegegeven. In de worsteling om zich sober, zakelijk en duidelijk uit te drukken kunnen we van de Wittenberger hervormer en van de man van Genève ontzettend veel leren. In „Kerk en Eeredienst” Jaargang III, no. 1 kwamen we een boeiend artikel tegen van E. van der Schoot over: „Leer ons bidden”, waarin de volgende behatigenswaardige opmerkingen over het zogenaamde Nagebed gemaakt worden:

„Dit nagebed slaat doorgaans terug op de inhoud van de prediking, althans bij de hier veronderstelde en boven aangegeven orde. Men beroept zich voor deze traditie wel eens op Calvijn. Naar ik meen ten onrechte. In zijn „La forme des prières et chantz ecclésiastiques” (1542) laat Calvijn na de prediking het gebed voor alle nood der

Christenheid volgen. Het bovenbedoeld beroep op Calvijn zal samenhangen met diens gewoonte om na zijn bijbellezingen een kort gebed uit te spreken, waarvan de inhoud duidelijk samenhang met het behandelde onderwerp. Barkey Wolf gaf een Nederlandse vertaling van zulke gebeden uit. Maar goed, als dan diegenen, die de traditie van het nagebed in deze zin huldigen ook voor de gewone kerkdiensten maar eens werkelijk bij Calvijn in de leer wilden gaan! Hier hebt ge een voorbeeld van zulk een gebed van de Reformator:

„Almachtige God! Gij, Die ons de eer bewezen hebt, de Konings-troon van Uw Zoon onder ons op te richten, geef ons, zo bidden wij U, dat wij ons door Hem laten zegenen en niet ten onrechte ons erop beroemen, Zijn volk te zijn. Laat ons werkelijk tonen, dat wij Hem van ganser harte, in waarheid, als onze Koning belijden. Moge Hij ons tegen elke aanval der vijanden beschermen ons leven lang, opdat wij op Uw hulp vertrouwen en onze zielen sterken met geduld — en eindelijk tot die zalige heerlijkheid komen, die Hij ons verworven heeft door Zijn eigen bloed. Amen.”

Een ieder, die deze gebeden om toeëigening van het heil, zoals we ze zouden kunnen noemen, gelijk Calvijn ze geeft, vergelijkt met vele ten onzent gangbare „nagebeden”, zal onmiddellijk beseffen, hoeveel mensen, die overigens voor trouwe discipelen van de Geneefse Hervormer willen doorgaan, in dit opzicht nog van hem kunnen leren.”

Konklusie

Het is duidelijk, dat we elkaar ook wat het gemeentegebed betreft niet in een bepaald keurslijf mogen persen. De één doet het zus, de ander zo! Het individuele heeft een eigen inbreng. Als het maar tot meerdere glorie is van de Here God! Daarom kan niemand een gebedskursus geven. We zullen allen steeds weer in de leer moeten gaan bij onze Heiland, Die ons niet voor niets het „Onze Vader” als gebedsexempel heeft nagelaten. „Here, leer ons bidden!”

J. Meulink / Enschede

Kinderen

Kinderleed

Nog steeds is het zo, dat in vele landen kinderen uitgebuit worden. In India werken miljoenen kinderen op het land of in bedrijven. In Zuid-Amerika komt het nog veel voor, dat kinderen in de mijnen afgebeeld worden.

In een land als Italië komt ook vrij veel kinderarbeid voor.

Naast uitbuiting van kinderen is er nog veel meer kinderleed. In landen als Thailand en Cambodja wemelt het van hongerlijdende kinderen. Hoe vaak laat de t.v. ons kinderen zien, waarvan de aanblik ons doet ijzen.

In Rusland krijgen veel kinderen, gescheiden van hun ouders, een staatsopvoeding.

Dit zijn slechts enkele voorbeelden van het lijden van kinderen.

De stichting „Redt een kind” is méér dan ooit nodig.

Kinderen ongewenst

Dan is het bij ons toch veel beter. Kinderarbeid is al jarenlang verboden.

Onze kinderen worden beter dan ooit verzorgd. Onderwijs, ook aan

universiteiten, staat in beginsel voor iedereen open.

Inderdaad wordt uitbuiting, zoals dat bij kinderarbeid gebeurt, in Nederland niet aangetroffen. Dat betekent echter niet, dat voor de kinderen in Nederland de situatie in alle opzichten gunstig is. Zo komt kindermishandeling ook in ons land helaas nog vaak voor.

Het is zelfs zo, dat in onze ontwikkelde samenleving steeds minder plaats is voor kinderen.

Velen zien er geen been in om kinderen, die nog geboren moeten worden, door abortus de pas af te snijden. Abortus heeft dan ook een steeds groter omvang aangenomen. Het aantal kinderen, dat geboren wordt, is sterk teruggelopen.

Daar is bij velen een grote aarzelings gekomen om het leven door te geven, omdat men geen kinderen wil hebben.

Kinderen passen niet zo goed meer in onze computersamenleving met het moderne consumptiepatroon. Het hebben van kinderen betekent, dat je je nog al wat opofferingen moet getroosten.

Gelukkig kun je in deze tijd vrij goed voorkomen, dat er kinderen komen zonder dat je je daarvoor in acht hoeft te nemen.

En als het dan nog een keertje mis gaat, heb je altijd nog de abortus achter de hand. Dat geeft je een veilig gevoel.

Het aantal kinderen is in Nederland dan ook sterk verminderd. Het zo vertrouwde beeld van groepen kinderen, die op straat spelen, komt steeds minder voor.

Kinder"zegen"

Twee kinderen, zo meent men, is toch wel het maximum, dat men zich veroorloven kan.

En dat geeft nog problemen genoeg. We leven in een tijd, waarin men er in de eerste plaats op uit is, eigen materiële behoeften en verlangens te bevredigen. De vrouw die moeder is, moet zich toch ook kunnen ontplooiën. Het merkwaardige is, dat het zorgen voor kinderen blijkbaar niet tot die ontplooiing behoort.

Steeds meer gehuwde vrouwen gaan buitenshuis werken en voor de kleine kinderen blijft weinig tijd over. Daarom moeten de kinderen zo snel mogelijk naar een crèche. Het kleine kind krijgt op deze manier niet de liefdevolle zorg van de moeder. En deze is vaak beslissend voor heel het verdere leven.

Slechts weinigen zien het krijgen van kinderen nog als een zegen. Een zegen, die voor de ouders gevolgen heeft. De ouders zijn verplicht hun leven, hun werken, ja heel het gezinsleven zo in te richten, dat ze tesamen tegenover de kinderen hun verantwoordelijkheid beleven kunnen.

Ontsporingen

En dan de kinderen uit kapotte huwelijken. Als de ouders gaan scheiden, zijn de kinderen de dupe. Zij krijgen een kruis te dragen.

In de tijd, dat ik nog advocaat was, vond ik de gevechten om de zeggenschap over de kinderen te krijgen,

een van de naaste dingen in mijn beroep. Bij vele ouders telde het belang van de kinderen nauwelijks. Maar wat wilt u? Ouders hebben toch recht op een eigen leven. En dan solt men met de belangen van de kinderen. Het is typerend, dat in de Ver. Staten steeds meer kinderen gaan procederen tegen hun ouders.

Het is waar, dat kinderen veel meer onderwijs krijgen dan vroeger. Helaas is de aansluiting van het onderwijs bij de eisen der samenleving in veel gevallen onvoldoende. Het gevolg is, dat de jeugdwerkloosheid groot is.

Het komt dan ook vrij veel voor, dat kinderen psychisch in de knoei zitten.

Veel jongeren gaan om psychische redenen al vroeg naar de W.A.O. Zelfmoord, druggebruik en alcoholmisbruik komen steeds vaker bij kinderen voor.

En dan de opvoeding.

Veel kinderen krijgen te weinig leiding. Begrijpelijk misschien nu elk gezag gerelativeerd wordt, maar de kinderen worden er wel het slachtoffer van.

In een groot aantal gezinnen is de t.v. een belangrijke opvoeder. Helaas is deze geen beste pedagoog. Er zijn echter vele kinderen, die duizenden uren t.v. consumeren.

Het is niet zo vreemd, dat het aantal ontsporingen bij de jongeren groot is.

Hoe is het bij ons?

In onze gezinnen is het toch veel beter?

Dat hoop ik wel, maar toch is het goed ons af te vragen, of er in onze gezinnen voldoende plaats is voor de kinderen.

Ik bedoel niet, of u de kinderen voldoende zakgeld geeft, ze verwent en ze met geschenken overlaadt. Dat gebeurt vaak juist zeer overdadig, omdat we onszelf niet meer willen geven.

Krijgen onze kinderen voldoende leiding of bent u bang, dat u voor ouderwets versleten wordt als u de nodige leiding geeft? Laten we de opvoeding niet te veel aan de school en vooral aan de t.v. over?

Uw kinderen gaan wellicht min of meer geregeld naar de catechisatie. Zorgt u ervoor, dat ze hiervoor studie maken?

Bepaart u wel eens met hen wat op catechisatie onderwezen wordt?

Wij hebben als ouders de verantwoordelijkheid voor de opvoeding, ook de godsdienstige opvoeding, op ons genomen.

De ouders zijn hier de eerst geroepen.

En dat begint al vroeg. Misschien met een kindergebedje bij het naar bed gaan en een eenvoudig verhaaltje uit de Bijbel.

Maar dan verder. Ik denk met name aan het geregeld bijbellezen in de gezinnen.

Vaak moeilijk door de verschillende werkuren, maar wel noodzakelijk.

Ik denk ook aan de gesprekken met de kinderen. Die zijn erg belangrijk. En dan geen alleenspraken tot uw kroost, maar echte gesprekken, waarbij ook de kinderen hun hart kunnen uitstorten. Want ook kinderen hebben hun problemen.

Er wordt wel veel *tot* de kinderen, maar te weinig *met* hen gesproken. En dan het samen naar de kerk gaan. Beseft u hoe belangrijk uw kerkgang als voorbeeld voor uw kinderen is?

Kerk en kinderen

Heeft de kerk voldoende aandacht voor de kinderen?

Hebben de kinderen belangstelling voor de kerk?

Ouders maken zich gewoonlijk pas zorgen als hun kinderen van 15 à 16 jaar weinig of geen belangstelling voor de kerk hebben en niet meer mee naar de kerk willen gaan. Het is echter gewenst ons af te vragen, of de band tussen jongere kinderen, b.v. van 12 jaar en de kerk wel voldoende is. Het is een zorgelijke zaak, dat kinderen het vaak in de kerk niet meer zien zitten. Dat geldt soms ook voor kinderen, die toch niet los van God en Zijn dienst staan.

Ze zoeken het dan b.v. bij de Youth for Christ. Blijkbaar trekken deze groepen wel en zegt de kerk hen weinig meer.

Bedenklijk is, dat sommigen ook hun toevlucht zoeken tot de Pinkstergroepen.

Heeft de jeugd in de kerk wel de plaats die haar toekomt?

Zou het ook kunnen zijn, dat de jeugd in zekere zin een wat vergeeten groep dreigt te worden?

Ouderen gedragen zich soms, alsof de kerk van hen is.

Ook in de kerk wordt een soort apartheidsstreven aangetroffen. Alles moet apart, bejaarden, jongeren, mensen van middelbare leeftijd. Dat is echter een foute zaak. Immers de kerk moet de plaats zijn, waar jong en oud, rijk en arm een gemeenschap vormen.

Daar zijn kerken, die het zoeken in z.g. kindernevendiensten. Ook een soort apartheid. Een weinig gelukkige oplossing ook, omdat we de kinderen op de meest gevoelige leeftijd ontwennen aan de regemaat van de gewone kerkdienst. Het is gewenst, dat kinderen zo jong mogelijk volledig aan de gewone kerkdienst deelnemen.

In bioscopen worden wel eens films gedraaid, die alleen toegankelijk zijn voor personen boven 18 jaar. Maar die leeftijdsgrens past niet in een kerk. Integendeel, kerkdiensten zijn voor allen, kleinen en groten. Ze horen er allemaal bij.

De kerkdiensten

Daarom moet ervoor gezorgd worden, dat de diensten ook voor jongeren geschikt zijn. Ik vrees, dat met name de liturgie in onze diensten zeer tekort schiet. Oudere kerkleden, die bang zijn voor vernieuwing van liturgie, moesten dit ook eens overwegen.

Onze kerkdiensten zouden ook wat minder strak en statig kunnen zijn. Een kerkdienst moet een feest zijn voor de hele gemeente.

Een moeilijke vraag is, hoe je de kinderen meer bij de dienst kunt betrekken.

Veel predikanten spreken de jeugd apart aan. Na „broeders en zusters” volgt: jongens en meisjes. Ik betwijfel of dat veel effect heeft. Bovendien lijkt het dan, alsof de jeugd een speciale groep is.

Een enkele predikant is in staat de preek eerst voor de kinderen samen te vatten. Daar moet je dan wel een speciale gave voor hebben. Het loopt anders gemakkelijk fout, met als gevolg dat de kinderen denken: wat doet die dominee kinderachtig.

Wel is het van belang, dat de predikant heel gewone taal gebruikt. En ook dat is een kunst. Veel mensen hebben moeite om zich aan hun vakjargon te onttrekken.

Overigens is het helemaal niet erg, dat de kinderen niet alles begrijpen wat er gezegd wordt.

Over het algemeen lijkt het me niet gewenst speciale preken voor de jeugd te houden. Waarom dan ook niet voor bejaarden, alleenstaanden enz.? Al die verschillen in de gemeente van Christus zijn maar betrekkelijk.

Daar is maar één verschil, dat wel belangrijk is, nl. dat tussen volwassen gelovigen en hen, die nog op weg zijn. Dus tussen hen, die wel en hen, die geen belijdenis van hun geloof aflegden. Daarop moet in de preek gelet worden.

Zo zal bij jongeren meestal meer aandacht zijn voor preken, die han-

delen over het persoonlijk geestelijk leven dan over het christen zijn in de wereld. De jongeren zijn nog op weg. Christus koos hen, maar zij hebben vaak zelf nog geen eigen keus gedaan.

Wanneer je bij deze problemen stil staat, ga je een beetje beseffen, hoe moeilijk het is om goed te preken, zo te preken, dat de hele gemeente een zegen ontvangt.

Maar hoe moeilijk het ook is, onze kinderen behoren er helemaal bij.

Jezus en de kinderen

De neiging om in de kerk naar achteren te schuiven is er altijd geweest. In Matth. 16 lezen we van een kinderdemonstratie voor Jezus. Jezus had de tempel gereinigd. Dat gebeurde bepaald niet met instemming van de omstanders.

Maar toen gingen de kinderen ook nog voor hem demonstreren.

Ze riepen: Hosanna voor de Zoon van David.

De overpriesters en schriftgeleerden maakten zich daar erg kwaad over.

De kinderen behoren hun mond te houden. Ze dachten, dat Jezus zich hierover ook wel zou ergeren. Maar dat is niet het geval. Jezus wijst hen op ps. 8, waarin staat: „uit de mond van kleine kinderen en zuigelingen hebt gij U lof toebedeid.”

En de discipelen waren niet veel beter. Ook zij wilden de kinderen op een afstand houden. Ze bestrafden de mensen, die met de kinderen bij Hem kwamen.

Jezus wordt erg kwaad, zo vertelt Marcus, omdat de discipelen de kinderen er niet bij wilden hebben.

De discipelen vonden de aanwezigheid van kinderen dwaasheid.

Wat hadden die kinderen eraan? Maar de Here Jezus wil, dat de kinderen zo spoedig mogelijk met Hem in aanraking gebracht worden. Daarom worden ze als pasgeboren baby al in de kerk gebracht om het teken te ontvangen, dat ze er echt bij horen.

Laten we als ouders niet vergeten dat we voor Gods aangezicht een belofte hebben afgelegd voor de opvoeding van onze kinderen.

LITURGISCHE WERKGROEP EINDHOVEN

Het Liedboek

Lied 66. Dit Lied is als Lofzang van Maria (Luc. 1 : 46-55) in de berijming van Johannes Eusebius Voet algemeen bekend.

Wel zijn, behalve bij strofe 1 en 3, diverse wijzigingen aangebracht. Het Compendium drukt dit als volgt uit: „deze berijming is een soort monumentenzorg geweest, restauratie van wat bewaard kon blijven en vervanging van hetgeen bouwvallig was (p. 258). „Het meest boeiende van de melodie is dat er met zo weinig middelen zoveel spanning wordt opgevoerd, een sfeer van innerlijke blijdschap” (Comp. p. 259). Deze melodie is ook gebruikt voor Lied 9, de Lofzang van Hanna.

Tekst: 3; melodie: 3.

Lied 67. In tegenstelling met het voorgaande vertoont dit Lied (Lofzang van Zacharias) enkele zwakke plekken. Het aangegeven Schriftgedeelte (Luc. 1 : 67-79) is op sommige punten niet voldoende in de berijmde tekst terug te vinden. Zo is b.v. „heeft ons een hoorn des heils opgericht” (d.i. een sterke Held, die behoudenis zal aanbrengen, KV, Greydanus) weergegeven met „Hij heeft Zijn teken opgericht”, terwijl over de „kennis van heil in de vergeving der zonden” (vs. 77) niets te vinden is. Ook de laatste regel van strofe 3 „op aarde daalt de vrede” is niet gelijkwaardig aan hetgeen in vs. 79 staat: „om onze voeten te richten op den weg des vredes”. In dit opzicht is de inhoud van de vroegere berijming juist en vollediger, al is het taalgebruik wel belangrijk verbeterd. Een betere berijming zou o.i. gewenst zijn.

De melodie wordt hersteld gezongen.

Tekst: strofe 1 en 2: 3, strofe 3: 1; melodie: 3.

Lied 68. De tekst van dit Lied heeft t.o.v. de onder ons bekende Lofzang van Simeon geen wijziging ondergaan. „Deze berijming van 1773 heeft zich volledig kunnen handhaven. De 4 verzen Luc. 2 : 29-32 zijn in twee eenvoudige, zesregelige coupletten bijzonder helder en getrouw samengevat (Comp. p. 265). „Een vredige, bijna pastorale, melodie draagt hier Simeons Lofzang”, aldus het Compendium.

Tekst: 3; melodie: 3.

Lied 69. Als Kerklied lijkt ons deze berijming niet geslaagd. Daarvoor is het een te letterlijke weergave van het historisch gebeuren, zodat wij teveel worden vereenzelvigd met de tollenaars en soldaten van die tijd.

Mogelijk zou het gezongen kunnen worden ter vervanging van een event.

lezing van het aangegeven Schriftgedeelte of direct in aansluiting daaraan. Wat de melodie betreft, deze is aan de (te) hoge kant. „Het is duidelijk dat de solist een hoge stem moet hebben” (Comp.).

Tekst: 2, vanwege de bruikbaarheid als Kerklied; melodie: 2.

Lied 70. Volgens het Compendium (p. 267) is het in dit Lied aangegeven motief van „eerste” en „laatste” ontleend aan de gelijkenis uit Luc. 14 : 7-11.

Dit is naar onze mening niet juist. Het gaat in deze gelijkenis om „de hoogste” en „de laagste” plaats en richt zich duidelijk tegen de gasten, de Farizeeërs, die de voornaamste plaatsen gingen bezetten. Als zodanig is het een ernstige waarschuwing tegen de hoogmoed en eigen gerechtigheid, steunend op een nauwgezette wetsbetrachting van deze mensen. En het is een oproep tot ootmoed en nederigheid die karakteristiek is voor de levenshouding van hen die het Koninkrijk Gods willen beërven. Deze elementen komen echter in de onderhavige berijming onvoldoende tot hun recht, waar het accent gelegd wordt op de heersers-van-straks als de knechten-van-nu. Daarbij zijn bovendien gemaakte toepassingen in diverse variaties niet bepaald doorzichtig.

De melodie is goed, passend bij de berijming.

Tekst: 1; melodie: 3.

Lied 71. Dit Lied draagt weinig bij tot de aanvaarding van elk berijmd Schriftgedeelte als Kerklied. Daarvoor zijn de strofen 1 en 2 zonder meer te veel verhalend, terwijl in strofe 3 „de zingende gemeente het verhaal op zich zelf toepast.” Voorts valt nog op te merken dat de opdracht „weest geheiligd” (strofe 1) niet uit de tekst kan worden afgeleid, terwijl daarnaast de vraag rijst waarom geen plaats is verleend aan de inhoud van vs. 19: „uw geloof heeft u behouden”.

De melodie is voor de kerkzang niet sterk, enigszins eentonig.

Tekst: 1; melodie: 1.

A. t.a.v. de tekst der liederen:

- het cijfer 1 bij niet voluit Schriftuurlijke tekst, b.v. vanwege het humanistisch karakter of door een sterk pietistische inslag;
- het cijfer 2 bij een weliswaar Schriftuurlijke, maar niet direct begrijpelijke, en aanspreekbare tekst;
- het cijfer 3 als de tekst volkomen Schriftuurlijk en zonder meer verstaanbaar is.

B. t.a.v. de melodie der liederen:

- het cijfer 1 voor een niet-aanvaardbare melodie;
- het cijfer 2 voor een onbekende melodie die na enige oefening, eventueel met behulp van een koor, door de gemeente wel te zingen is en voorts ook voor een melodie die niet bepaald tot „de beste” behoort;
- het cijfer 3 voor „een goede” melodie, geschikt voor de gemeentezang.

boekbespreking

Prof. dr. W. van 't Spijker,
Zijn Verbond en Woorden —
Uitg. van De Groot, Goudriaan,
1980 - 159 pag. - Prijs f 20,—.

Dit boek handelt over doop, belijdenis en avondmaal volgens de klassieke formulieren. Misschien dat dat laatste: klassieke formulieren het voor sommigen wat minder aantrekkelijk maakt. Klassieke muziek acht de moderne mens nog steeds in een bepaald opzicht boeiend, maar klassieke formulieren spreken velen niet meer aan. Bij alle modernisering van de liturgische formulieren zoals ook wij die in onze kerkelijke kring kennen, kan een duikbad in het originele formulierenbestand verfrissend werken. Het is zelfs vereist na te gaan wat de oorspronkelijke bedoeling van de vaders is geweest met de uitdrukkingen, die zij kozen om hun schriftuurlijk belijden aangaande de sacramenten onder woorden te brengen. Welnu: daarin heeft Prof. van 't Spijker, hoogleraar in de Kerkgeschiedenis en het Kerkrecht aan de Theologische Hogeschool van de Chr. gereformeerde kerken te Apeldoorn ons van dienst willen zijn.

Hij heeft allerlei gegevens uit de historie verzameld en ze in het raam van de ontstaanstijd gezet en laat duidelijk zien welke betekenis dit alles voor ons vandaag heeft. Uiteraard — men kan van de auteur niet anders verwachten — blijft in dit kader de functie van het kerkrecht en de kerkorde niet buiten schot. De summere opmerkingen, die van 't Spijker eraan wijdt, zijn de overweging ten volle waard. „Kerkrecht is geen ander recht dan het verlenen van de volmacht om werkelijk deel te hebben (te participeren) in het heil, dat aan de gemeente is beloofd en door de gemeente (heen) in de wereld wordt geproklameerd.” De verhouding van het kerkrecht tot het pastoraat wordt gememoreerd. „Zo krijgt het recht van de kerk gestalte als recht van de genade”. Het klassieke doopformulier van de Nederlandse Gereformeerde Kerken gaat terug op het formulier, dat in de kerkorde van de Palts (1563) was opgenomen. Een kerkorde zag er toen wel wat anders uit dan vandaag (zie pag. 7 en pag. 8). Maar het gaat er in alle tijden om, dat de kerkorde dienstbaar wil zijn aan de verkondiging van het Woord van God. Dr van 't Spijker loopt vervolgens de termen van de klassieke formulieren nauwgezet na en ontleedt hun werkelijke betekenis. Het geheel is doorspekt met citaten met name van Luther en Calvijn, die overigens op trefzekere wijze in een bepaalde kontekst worden geplaatst en nergens dienen als welkome bladvervulling. De manier waarop de reformato-

ren zich hebben uitgedrukt over de geloofsinhoud en de geloofsbeleving blijft imponerend. Eén voorbeeld: Luther merkte eens op: „De mensen menen, dat ze spoedig alles kunnen, wanneer zij een preek gehoord hebben. Ik weet echter, dat ik het Onze Vader nog niet goed ken, wat voor geleerde of oude doctor ik overigens ook ben, of moest zijn” (pag. 65).

De auteur laat duidelijk het verband zien tussen de Heilige Doop, de Belijdenis van het Geloof en het Heilig Avondmaal. Daar ben ik ontzaglijk blij mee juist in een tijd waarin het instituut van publieke geloofskonfessie aangevochten wordt. *Het is al met al een leerzaam, ontdekkend en bemoedigend boek!* Het is tevens bijzonder interessant de oorspronkelijke tekst van bepaalde formulieren via bijlagen te bestuderen. Ook de verschillende tekeningen verhogen de waarde van het boek. Het zou fijn zijn als ook onze jonge mensen en dan niet alleen onze theologische studenten van dit uitvoerig geschrift, dat door De Groot te Goudriaan in royaal formaat en met een prettig leesbare letter op uitstekend papier op de markt is gebracht, zouden kennis nemen.

Tot slot nog enkele vragen en opmerkingen: Op pag. 46 worden de drie doopvragen, die à Lasco stelt in zijn „Forma ac Ratio” (1555) afgedrukt. Maar wanneer er vervolgens gesproken wordt van een treffende overeenkomst met de vragen van ons formulier, missen wij een nadere motivatie waarom vraag 2 zich in de omschrijving van de leer beperkt tot het kerkelijk onderwijs aangaande „de doop en haar verborgenheid”. Op pag. 23 hekelde de auteur de betiteling van God als onze partner. Hij acht, dat zo de hele Verbondsléer wordt omgekeerd. Maar wij menen, dat het niet ongeoorloofd is van God te spreken als onze Verbondspartner, omdat de HERE Zich in het genadeverbond met ons mensen duidelijk solidair verklaart. Wel dienen wij het gebruik van een dergelijke terminologie af te schermen tegen de moderne theologie, die één en ander anders interpreteert. Graag hadden wij de zinsnede, die handelt over het vrolijk dragen van het kruis als teken van de navolging van Christus nader uitgewerkt gezien. De mensen struikelen nogal eens over dat woordje: vrolijk, omdat de strijd tegen de zonde vaak met hevige pijn gepaard gaat. Het woordje vrolijk doet sommigen juist in dit verband wat geforceerd aan. Men vraagt zich af of dit woordje recht doet aan de oorspronkelijke bedoeling. Tot besluit: Het zou te appreciëren zijn geweest wanneer Prof. van 't Spijker wat intenser aandacht had besteed aan het pastoraat rondom de dis van het Verbond. In allerlei kringen zijn er mensen, die moeite hebben met het aangaan en aanzitten aan de tafel des Heren. Overigens zijn we dankbaar voor ettelijke desbetreffende stimulerende notities en bevelen we graag dit goede boek van harte aan!

O. Mooiweer, Enschede

—o—

Dr R. W. M. Crouchs,
„Het kind in gezin en samenleving”
Uitg. T. Wever, Franeker.
ISBN 90.6135.294.0. 225 blz.
+ 20 pag. foto's. f 35,—.

Enige tijd geleden verscheen bij uitgeverij Wever een nieuw boek van dr

Crouchs, met als titel „Het kind in gezin en samenleving”. Deze in Zeeland woonachtige kinderarts genoot in medische kringen reeds bekendheid door o.a. zijn publikaties over groeistoornissen bij kinderen. Met dit nieuwe boek begeeft de schrijver zich, meer dan voorheen, op het gladde ijs van de opvoedkunde. Glad ijs, omdat duidelijker nog dan in de medische wetenschappen, de pedagogiek sterk normatief is bepaald, afhankelijk is van (subjektieve) vooronderstellingen. Zo wordt een discussie over de invloed van aanleg en milieu, of over het belang van gezin sterk bepaald door van tevoren ingenomen maatschappelijke stellingnamen.

In zijn voorwoord geeft dr Crouchs aan dat hij in dit boek zijn christelijke levensovertuiging niet verloochent, maar dat dit — voorzover hij na kan gaan — nergens in mindering komt op de poging tot een zo eerlijk mogelijke weergave van de wetenschappelijke gegevens. Wel zal duidelijk zijn dat zijn uitgangspunten hebben geleid tot een bepaalde literatuurkeuze; als dr Crouchs het belang van het gezin wil onderstrepen zal een andere onderzoeker misschien juist gegevens tevoorschijn „toveren” die wijzen op de „kindverziekende maatschappij”, waarin het gezin een ondergeschikt gegeven is. Dit wil echter niet zeggen dat de schrijver op een onjuiste wijze met de hem ter beschikking staande gegevens omspringt: het maken van een keuze is terecht, en het stelt de schrijver dat hij daarbij niet op een dogmatische wijze de „tegenpartij” bestookt. Vanuit zijn bewogenheid met het lot van de kinderen in onze samenleving heeft hij slechts het belang van het harmonieuze gezin willen onderstrepen.

Reden voor het schrijven van dit boek is de positie van het gezin in de westerse samenleving. Het gezin staat onder druk, en dat is niet de eerste keer in de geschiedenis. In het eerste hoofdstuk wordt al aangegeven dat dit in de decadente Romeinse kultuur en in het burgerlijke Frankrijk van de 18e eeuw ook het geval was. Daarnaast gaat de schrijver in latere hoofdstukken in op de kritiek op het gezin in Hitler-Duitsland en in de westerse wereld in de periode na de Tweede Wereldoorlog.

„De moeder-kind relatie in ere hersteld”. Zo zou je dit boek kunnen typeren. En de vader dan? Hij komt er — in dit werk — zo op het eerste gezicht maar bekaaid van af. Pas later in het boek (hoofdstuk 9 en 10) staat hij centraal, daarvoor draait alles om de moeder, al geeft de schrijver zo nu en dan in een paar zinnen aan dat de vader even belangrijk is. Toch is de start bij de moeder niet zo verwonderlijk. In de eerste plaats omdat de positie van de vrouw in het gezin tegenwoordig het sterkst onder druk staat. In de tweede plaats neemt in dit boek het zgn. „hechtingsproces” (specifieke band tussen opvoeder(s) en kind) een centrale plaats in, en geen emancipatorische pressiegroep kan eronder uit dat de hechting tussen moeder en kind biologisch (en daardoor waarschijnlijk ook psychologisch) gezien aanvankelijk het sterkste is.

De hoofdstukken 9 en 10 geven niettemin een duidelijk beeld van de positie van de vader in het gezin, en de gevolgen van een „vaderloze kultuur” voor de samenleving. Daarbij behoudt de schrijver zijn genuanceerde instelling: hij waarschuwt ervoor dat het

gezag van de vader soms om kan slaan in machtsmisbruik.

Wie het boek van dr Crouchs leest komt onder de indruk van het grote aantal onderzoeken dat wordt geciteerd. Vooral de vele vergelijkende studies over de ontwikkeling van kinderen in inrichtingen, in ziekenhuizen en in gezinnen vallen op. Een bezwaar dat hiertegen zou kunnen worden aangevoerd is dat de situaties waarin deze onderzoeken hebben plaatsgevonden voor de 'leek' vaak nauwelijks controleerbaar zijn (b.v. kritiek op inrichtingen op basis van oude gegevens, terwijl de omstandigheden nu drastisch verbeterd zijn). Daarom is het goed dat de schrijver deze gegevens ook weet te relativeren. Een ander bezwaar is dat het vele feitenmateriaal wel eens ten koste kan gaan van de leesbaarheid van het boek. Anderzijds is het juist ook weer zeer illustratief. Dat laatste geldt zeker ook voor de schitterende foto's die in het boek zijn opgenomen.

Redactieleden:

Ir. A. W. Biersteker;
Ds. H. de Jong;
H. Langerak;
Mr. dr. J. Meulink;
D. W. L. Milo;
Ds. E. R. Postma;
Drs. W. G. Rietkerk

Adres van de Redactie:

Ds. K. Muller,
Riouwstraat 59,
1521 SC Wormerveer
Tel. 075-282589

Kerknieuws en berichten over kerkelijke/christelijke activiteiten te zenden naar:

„Kerknieuws Opbouw”,
Brugakker 36 22,
3704 LP Zeist
Tel. 03404-50278

Advertenties en druk:

Drukkerij „Steenbergen”,
Nooitgedacht 3,
3701 AL Zeist
Tel. 03404-12452

Advertentieprijs:

40 ct per mm.
familieberichten
35 ct per mm.
Advertenties inzenden tot
dinsdagmorgen 10.00 uur.

Administratie-adres:

Kon. Wilhelminalaan 38,
3956 TD Leersum
Tel. 03434-4288

Abonnementen:

Het aanvragen of opzeggen van abonnementen: uitsluitend bij de administratie. Abonnementen kunnen ieder moment ingaan, doch slechts per 31 december eindigen. Opzeggen uiterlijk tot 15 november.

Abonnementenprijs:

f 40,— per jaar of f 21,— per halfjaar.
Buitenland f 45,— p. jaar of f 60,— per luchtpost.
Gironr. 404945 t.n.v.
Geref. Persver. Opbouw,
Dr. Schaepmanlaan 71,
2104 VC Heemstede.
Tel. 023-285825.

Het is onmogelijk om in een korte recensie op alle facetten van het boek van dr Crouchs in te gaan. Ik noem daarom slechts een aantal onderwerpen die ter sprake komen: historisch overzicht van het gezin, kindermishandeling, de onderschatte pasgeborene, de vroegste ontwikkeling van het kind, borstvoeding, het bevolkingsvraagstuk en de 'anti-vader-ideologie'. Hopelijk wordt uw interesse door deze uitgave alleen al door deze kleine opsomming gewekt.

Enkele details van het boek zijn wellicht nog voor verbetering vatbaar. Dat geldt b.v. voor de wat magere definitie van het begrip autisme (97) en het hanteren van het begrip zwakzinnigheid (32), dat in de Amerikaanse literatuur vaak een grotere groep mensen dekt dan in het Nederlandse taalgebruik. Tegenover de kritiek die op de inrichtingen gegeven wordt zou een ondersteuning voor die ouders die gedwongen werden hun kind in een inrichting te plaatsen (omdat opvang thuis een onmogelijke opdracht bleek) op zijn plaats zijn; te meer daar de inrichting in zo'n situatie een reëel alternatief kan zijn. Omdat er in het boek zoveel onderwerpen worden aangesneden (die soms in meerdere hoofdstukken aan de orde gesteld kunnen worden) lijkt mij een trefwoordenlijst wenselijk.

Deze kritiek op ondergeschikte punten doet echter aan de grote waarde van het boek niets af. In de eeuw van het kind, waarin de positie van het kind meer dan ooit bedreigd wordt, is dit werk haast een noodzaak in de boekenkast van het christelijke gezin.

H. Algra, Den Helder

kerknieuws

Brukelen — Bidstond: in aansluiting aan de mededelingen van vorige week deelt de kerkeraad van Brukelen mee dat de bidstond op vrijdag 20 februari a.s. niet alleen bedoeld is voor de afgevaardigden van de L.V. en de kerkeraad, maar voor ALLE gemeenteleden. De kerkeraad hoopt dat deze dienst door velen uit onze kerken zal worden bezocht. Deze dienst, die D.V. om 20.00 uur begint, wordt gehouden in de Ned. Herv. Kerk te Brukelen.

Regio Arnhem — Uit het verslag van de vergadering van de regio Arnhem citeren we: De kerk van Velp-Doesburg deelt mee, in principe weer een predikant te hebben in de persoon van W. in 't Hout. Kort verslag wordt gelezen en vastgesteld.

Amersfoort — Wij vonden in het jaarnummer van het kerkblad van de Ned. Geref. Kerk te Amersfoort het hier volgende stukje, dat we met toestemming van de kerkeraad overnemen. Het is een verslag van een samenkomst van Nederlands gereformeerden en (synodaal) gereformeerden. Aan deze bijeenkomst waren drie andere, op kleine schaal tussen maart en september 1980 in huiskamers gehouden, voorafgegaan. Van deze gesprekken werd steeds in het kerkblad verslag gedaan aan de hele gemeente. Als doel werd aangegeven: medechristenen die de H. Schrift volledig als Gods Woord erkennen en willen bewaren, leren kennen en elkander daarbij trachten van dienst te zijn. Afgesneden werd de gedachte dat deze samenkomsten in karakter zouden overeenkomen met die welke in de eerste jaren na de Vrij-

making op de Pietersberg bij Arnhem werden gehouden als onderdeel van de zg. 'Bos-actie'.

De ontmoeting van 26 november 1980 in de aula van het Corderiuscollege te Amersfoort

Nadat op zondag 23 november, aansluitend aan de morgendienst waarin ds Plooy voorging, de scriba — bij ontstentenis van de praeses — een woord tot verduidelijking van de bedoelingen met de aangekondigde samenkomst van onze gemeente en de wijkgemeente „Opstandingskerk” van ds J. C. Meijnen had gesproken, met een hartelijke aanbeveling van een grote opkomst onzerzijds, is inderdaad drie dagen daarna de aula volgelopen, en waren er om 8 uur 130 leden van beide kerken bijeen. Ruim 30 van onze kant, bijna 100 van de andere. Het werd een goede avond, zonder wanklank, zonder spraakverwarring. De bijeenkomst werd geleid door br. Sneepe, die Efeze 3: 14 tot 4: 25 voorlas en in het gebed en het openingswoord beklemtoonde dat het ons moet gaan om het goed beheren van de kostbare erfenis die ons is toevertrouwd en die zo helder geschitterd heeft in en door de Reformatie van de zestiende eeuw. Hij stelde die tegenover de sterk toenemende secularisatie van onze tijd en noemde als een noodzakelijk kenmerk van de Kerk dat zij verlangend en biddend uitziet naar de Wederkomst van haar Heer, Jezus Christus.

Ds Meijnen hield daarna een heldere, goed schriftuurlijke toespraak over de kenmerken van de Kerk zoals de Nederlandse Geloofsbelijdenis ze onder woorden brengt, waarbij hij de klem legde op de liefde die dat alles moet beheersen. Daarvoor greep hij naar Jezus' woord tot de kerk van Efeze in Openbaring 2: 1-7. Hier blijkt dat een kerk die zich geweldig inspant voor de gezonde leer en zich verzet tegen de belagers en de leugenaars toch ernstig in gebreke kan worden gesteld door Christus, nl. wanneer zij „de eerste liefde” verzaakt. Hij wees op een huwelijk dat voor het oog van de mensen haast vlekkeloos kan zijn, waar trouw en volharding gevonden wordt, maar waar de bloempjes van de bruidskrans verwelkt zijn en geen nieuwe worden aangedragen.

„Waar liefde woont gebiedt de Heer Zijn zegen”. Dat geldt voor de Kerk niet minder dan in een huwelijk. Bij veel strijd voor „de waarheid” is dat vaak vergeten, maar Christus laat Zijn eis niet vallen en Hij kent de harten. Ds Meijnen hoopte dat deze avond ertoe zou bijdragen dat we aan beide zijden ons weer klaar bewust worden van de ernst van Christus' waarschuwing: „Gedenk dan, van welke hoogte zij gevallen zijn en bekeer u en doe (weer) uw eerste werken”. Dat houdt óók in: aandachtig en gelovig luisteren naar het Woord en zich daaraan in alles onderwerpen. Efeze deed niet verkeerd met de leugenaars en Woordverkrachters te weerstaan, maar moest wel opnieuw verstaan dat de Here daarbij ons hart, onze gezindheid aanziet. Hij wil ons hart. Hij wil Liefde. Liefde is Zijn gebod.

In tien groepen werd na de koffiepauze een drietal discussievragen over dit onderwerp besproken, en uit elke groep bracht een rapporteur verslag uit van de punten die er uitgesprongen waren. Voor een algemene bespreking was toen geen tijd meer over, maar ds Meijnen vatte wat naar voren gebracht was samen in een dankbaar gestemd en stimulerend slotwoord. Hij sprak ongetwijfeld namens alle aanwezigen toen hij gewaagde van een bijzonder geslaagde avond die naar méér smaakte. Komt het zo ver, dan wil zijn gemeente graag de rol hebben die de onze nu had: gastvrouw zijn. Ds Engelkes ging in dankgebed voor. En hier is het de plaats om allen die aan het goede verloop van die avond hebben bijgedragen, de koster, de zusters die voor koffie etc. zorgden, de rapporteurs (4 van de 10 uit onze kring) — maar wie eigenlijk niet? — te bedanken voor de waarneming van het gastheerschap op een manier die ds Meijnen na afloop in de mond gaf: „ik heb in lang niet zo'n mooie avond beleefd!”. A.S.

Utrecht — Stichting Evangelische Huisvesting. Een bericht voor iedereen die vast aan het zoeken is naar woonruimte voor het komend studietoestand, en speciaal voor hen die nog steeds zoeken. De Stichting Evang. Huisvesting kan je helpen. Er is een groot pand gekocht, waarin kamerszoekenden van buiten Utrecht voor een jaar kunnen wonen. In dat jaar heb je een redelijke kans om iets blijvends in Utrecht te vinden. Wij proberen in ons huis met elkaar een leefbaar woonklimaat te scheppen, zodat we je meer te bieden hebben dan onderdak alleen (onze ervaringen wat dat betreft zijn uitstekend).

Heb je belangstelling, vraag dan de folder en het aanmeldingsformulier aan bij het secretariaat van de S.E.H., Rhijnauwenselaan 6 te Bunnik.

SOEMBA — Verantwoording van particuliere giften t.b.v. het Soembawerk ontvangen in de periode 1 juli 1980 t.e.m. 31 december 1980.

MdJ te R 6x 7,50; GvdG te N 25,—; ABvW te V 7x 20,—; MjGB te B 6x 40,—; MwTB te B 5x 30,— + 1x 60,—; JHB te H-D 6x 12,50; JB te W 2x 50,—; MjDC te H 50,—; GF te K 75,—; CM vdW te V 200,—; HV te W (Gr.) 40,—; KT te H 25,—; TH te R (Zh) 125,—; JPS te D 100,—; HJB te D 2x 35,—; MwJMB te R (Zh) 500,—; GG te D 25,—; JMS te P 125,—; RGvD te R 25,—; AK te R (Zh) 25,—; KV te H 25,—; DCD te E 100,—; KB te L 25,—; MwJAAS te V 120,—; JS te R (Zh) 50,—; AN te Z 50,—; FvM te W 50,—; AM te R (Zh) 25,—; AJK te W 50,—.

Bij elkaar f 2.815,— waarvoor alle geefsters en gevers onze hartelijke dank. Mede dank zij uw steun konden we het jaar 1980 afsluiten met een batig saldo van ruim f 13.000,— en daar zag het zo halverwege de tweede helft van het jaar niet naar uit. Er is echter nog veel geld nodig. Ook dit jaar werd sterk ingeteerd op de reserves. Zoals u inmiddels bekend zal zijn heeft de kerk van Maassluis de taak van kassier overgenomen van de kerk van 's-Gravenhage. U wordt dan ook verzocht uw geldelijke steun t.b.v. Soemba in het vervolg over te maken op postrekening 1687238 t.n.v. de Penningmeester van de Zendingcommissie van de Ned. Geref. Kerk te Maassluis. Het spreekt vanzelf dat gelden die bestemd zijn voor Soemba en na 31 december 1980 nog binnenkomen op de postrekening van de zendingcommissie van Den Haag zullen worden overgeschreven naar Maassluis.

G. Wever, penningmeester

ROYAAL HUIS

in het zuiden van Frankrijk
voor **VAKANTIE te huur.**

In zomer 1981 tot zaterdag 11 juli beschikbaar.

Telefoon 079-310183.

Ook U heeft

zo nu en dan behoefte aan ontspanning.
EVANGELISCHE CAMPING „T BELOOFDE LAND”

is zo'n plekje waar U zowel geestelijk als lichamelijk tot rust kunt komen.

Vraag folder.

Bosweg 17, 3781 NG Voorthuizen
Telefoon 03429-2942.

Drukkerij „Steenbergen”

Periodieken
Boekwerken
Handelsdrukwerk

Zeist - Telefoon 03404-12452